

Številka: 007-76/2012

Datum: 02.01.2013

Ministrstvo za pravosodje in javno upravo
gp.mpju@gov.si

ZADEVA: Predlog Zakona o dedovanju (ZD-1) – mnenje Informacijskega pooblaščenca

ZVEZA: Vaš dopis št. 007-1010/2012 z dne 30.11.2012 in gradivo št. EVA 2012-2030-0035

Spoštovani,

na podlagi prvega odstavka 48. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 94/07 – UPB1; v nadaljevanju: ZVOP-1) daje Informacijski Pooblaščenec (v nadaljevanju: Pooblaščenec) mnenje k predlogu Zakona o dedovanju (ZD-1).

Pooblaščenec uvodoma poudarja, da je ob pregledu predloga dobil občutek, da je ta še nedodelan, neuskladen in da z njim niso upoštevana mnenja priznanih pravnih strokovnjakov s področja dedovanja. Ne glede na to, da je Pooblaščenec pristojen le za področje varstva osebnih podatkov in da se v tem mnenju zato načeloma osredotoča le na določbe, ki se nanašajo na varstvo osebnih podatkov, pa mora pripomniti, da določene redakcijske neskladnosti in nomotehnično neustrezne rešitve vnašajo negotovost tudi na področje varstva osebnih podatkov, zato se je v tem mnenju opredelil tudi do nekaterih vprašanj, ki presegajo zgolj področje varstva osebnih podatkov. Vsekakor si iz obrazložitve k posameznim členom nismo mogli odgovoriti na nekatera vprašanja, ki so se nam ob pregledu predloga zastavljala, saj večina določb, ki se nanašajo na obdelavo osebnih podatkov, sploh ni obrazloženih, ampak je v obrazložitvi k posameznim členom zgolj povzeta njihova vsebina.

Preden se osredotočimo na posamezne konkretne določbe predloženega predloga ZD-1 opozarjamo na tri temeljne probleme predloga:

1. Centralni register oporok in Register sporazumov o odpovedi nevedenemu dedovanju;
2. Portal e-Dedovanje;
3. Sestava smrtovnice in iz tega izhajajoča »veriga posredovanja in pridobivanja osebnih podatkov« za ugotovitev zapustnikovega premoženja in identificiranja dedičev.

V tem dokumentu podajamo splošne pripombe glede navedenih sklopov, ki so po mnenju Pooblaščenca neustrezni, **zaradi velikega števila konkretnih pripomb pa te podajamo v posebnem dokumentu z uporabo funkcije »sledi spremembam« in z vstavljenimi komentarji neposredno v besedilo predloga ZD-1.**

Na splošno opozarjamo, da predlog zakona nikjer ne določa namena vodenja centralnega registra oporok, registra sporazumov o odpovedi nevedenemu dedovanju, niti evidence zapuščinskih zadev. Ne glede na to, da je namen evidence zapuščinskih zadev (potrebe dodeljevanja zapuščinskih zadev notarjem) sicer razmeroma jasn iz predlaganih določb ZD-1, pa nikakor ni jasn namen javnosti te evidence na spletnem portalu e-Dedovanje, kot tudi ni jasn namen konkretne vsebine centralnega registra oporok in registra sporazumov o odpovedi nevedenemu dedovanju oziroma obveznosti vpisovanja v oba registra.

Predvsem je sporno to, da naj bi se v register vpisovale vse oporoke oziroma vsi sporazumi, ki na kakršenkoli način »pridejo pod roke« notarjem oziroma odvetnikom. Menimo, da bi bilo bolj primerno, da bi se v centralni register oporok vpisovale le tiste oporoke, za katere bi to oporočitelj izrecno zahteval, na kar bi ga moral notar oziroma odvetnik ob sestavi ali prejemu v hrambo izrecno opozoriti, oziroma da bi se v register sporazumov o odpovedi nevedenemu dedovanju vpisovali le tisti sporazumi, za katera bi to prednik in potomec izrecno zahtevala, na kar bi ju moral notar oziroma odvetnik izrecno opozoriti.

Pooblaščenec tudi nikakor ne vidi razloga, zakaj je nujno potrebno javno objaviti osebno ime zapustnika, njegov datum rojstva, EMŠO (!), zadnje stalno in začasno prebivališče (!) in datum smrti oz. razglasitve za mrtvega. Tolikšen nabor osebnih podatkov posameznika v svetovnem spletu (poleg »abstraktnega« dejstva, da za takšno javno objavo ni nikakršnega utemeljenega in legitimnega namena, za katerega uresničitev bi bila takšna javna objava nujno potrebna v demokratični družbi!), četudi umrlega (oziroma, za konkreten argument, še toliko bolj

osebnih podatkov umrlega) odpira vrata neštetim zlorabam in krajam identitete – predvsem na škodo še živečih - dedičev, morebitnih upnikov, izplačevalcev socialnih prispevkov, pogodbenih strank »tatu identitete« in nenazadnje tudi pravnega prometa. Pooblaščenec si, če že, lahko predstavlja razloge za javno objavo podatkov iz 1., 2. in 5. al. 1. tč. 154. člena in podatke iz 2. do 5. tč. 154. člena predloga ZD-1, vendar pa vsekakor opozarja, da ob odsotnosti namena javne objave (ki je vse prej kot očiten), določba nikakor ni ustrezna.

Ob spreminjanju veljavnega ZD, ki je precej zastarel in zagotovo potrebuje osvežitev in prilagoditve glede na nekoliko spremenjene družbene okoliščine, predvsem pa tudi glede na novosti, ki jih prinaša informacijska družba, predlagamo nekoliko drugačno ureditev sestave smrtovnice in postopka pridobivanja in posredovanja osebnih podatkov v širšem procesu ureditve razmerij po smrti posameznika. Tako predlagamo, da sestava smrtovnice ostane v pristojnosti matičarja, vendar se iz postopka sestave smrtovnice izloči pridobivanje podatkov o premoženju zapustnika. Prav tako predlagamo, da se obveščanje morebitnih izplačevalcev »povratnih sredstev« po predpisih s področja socialne varnosti, prenese na notarja, ki ureja zapuščinsko zadevo. Takšen predlog še toliko bolj utemeljujemo s tem, da po predlogu ZD-1 dobiva pristojnosti v zapuščinski zadevi Notarska zbornica, ki nastopa kot neke vrste »posrednik« med matičarjem in notarjem. Hkrati se notarjem podeljuje precej široka pooblastila za pridobivanje osebnih podatkov za opravljanje notarskih storitev (glej tudi pripombe Pooblaščenca št. 007-72/2012/2 na predlog ZN-G, EVA 2012-2030-0036) in Pooblaščenec ne vidi nobenega upravičenega razloga ali legitimnega cilja, da bi s podatki v vmesni fazi (dodeljevanje zapuščinskih zadev) z osebnimi podatki zapustnika in dedičev razpolagala tudi Notarska zbornica. Pooblaščenec, kot tudi Evropski pooblaščenec za varstvo osebnih podatkov, Evropska komisija in Delovna skupina za varstvo osebnih podatkov (WP 29), pri pripravi zakonodaje priporočata upoštevanje t.i. koncepta vgrajene zasebnosti (eng. *privacy by default* oziroma *privacy by design*), kar poenostavljeno pomeni, da se iz procesa, ki se zakonsko ureja, izloči vse postopke obdelave osebnih podatkov, ki niso nujno potrebni, oziroma se postopke obdelave osebnih podatkov uredi na »zasebnosti prijazen« način.

V smislu navedenega zato priporočamo, da je matičar tisti, ki notarju (in, kot posredniku, Notarski zbornici) priskrbi le osnovne identifikacijske podatke umrlega in potencialnih dedičev, podatke o premoženju zapustnika pa pridobi šele notar, ki mu je dodeljena posamezna zapuščinska zadeva, sam v okviru »pripravljalnih opravil za notarsko ureditev zapuščine« (kot je predlagatelj poimenoval oddelek 9.2 ZD-1). Pooblaščenec sicer lahko razume, da je namen pridobivanja podatkov o socialni pomoči ali varstvenemu dodatku in obveščanja izplačevalca že s strani matičarja ob sestavi smrtovnice v tem, da se čim prej preneha izplačevanje, vendar glede na izrazito kratke roke, ki jih predlog ZD-1 predvideva od sestave smrtovnice do začetka postopka notarske ureditve zapuščine, menimo, da interesi izplačevalca ne prevladajo nad interesi posameznikov, na katere se osebni podatki nanašajo. Smiselno enako mnenje ima Pooblaščenec glede podatkov o vpisih v registru motornih vozil, »registru plovil« in »evidenci orožja«. Argument Pooblaščenca je še toliko bolj podprt tudi s samo predlagano ureditvijo ZD-1, ki ne glede na vsaj enakovredno »nujnost« čim prejšnje označitve imetnika pravic na nepremičninah, na deležih gospodarskih družb, vrednostnih papirjih in podobnega, za mrtvega, pridobivanje teh podatkov iz uradnih evidenc in obveščanje upravljavcev teh uradnih evidenc o smrti imetnika pravic, prepušča notarju. Na kratko – niti iz zakona, niti iz obrazložitve ne izhaja, v čem je namen razlikovanja glede tega, kdo pridobiva podatke iz ene in kdo iz druge evidence (na primer, iz registra motornih vozil podatke pridobi že matičar, iz zemljiške knjige pa šele notar) in v čem je namen, da določene podatke pridobi že matičar in jih preko Notarske zbornice posreduje notarju, ki mu je dodeljena zadeva, ta pa je upravičen na tak način pridobljene podatke še dodatno sam preveriti v teh istih uradnih evidencah. Za takšno »verigo posredovanja osebnih podatkov« in podvajanja dostopanja različnih organov »v isti zadevi« do uradnih evidenc enostavno ne vidimo nikakršnega (vsaj ne utemeljenega) razloga.

Na splošno opozarjamo še na vprašanje javnosti postopka notarske ureditve zapuščine. Iz predloga in obrazložitve k predlogu namreč nismo našli jasnega odgovora – ali je postopek javen in se ga lahko udeležuje kdorkoli (kot po veljavni ureditvi), ali je postopek zaprt za javnost in se ga lahko udeležujejo le stranke postopka in osebe, ki izkažejo pravni interes. Menimo, da bi bilo treba jasno definirati, kdo ima pravico udeležiti se naroka za ureditev zapuščine pred notarjem. Pooblaščenec je zadržan do javnosti zapuščinskih postopkov, zato predlaga, da narok ne bi bil določen za javnega, bi pa hkrati dopustil objavo vseh zapuščinskih zadev na spletnem portalu e-Dedovanje (seveda ne vseh osebnih podatkov zapustnika, ki jih za javno objavo predvideva predlog ZD-1, kar smo natančneje pojasnili tudi neposredno v besedilu predloženega predloga).

Konkretne pripombe smo podali na določbe naslednjih členov: 8., 10., 140.-144., 154.-156., 158., 169., 172.-174., 179., 191.-196., 198., 204., 207., 208., 210., 214.-216., 218., 219. in 229. Opozarjamo pa tudi, da smo zasledili neskladnosti v prehodnih in končnih določbah, zato predlagamo, da jih ponovno natančno pregledate (zlasti drugi 242. člen, v delu, kjer se spreminja ZFPPIPP). Ne dvomimo, da tudi Pooblaščenec ni še česa spregledal, zato bomo veseli sodelovanja pri pripravi kvalitetnega predloga novega ZD-1 tudi v prihodnje.

S spoštovanjem

Informacijski pooblaščenec
Nataša Pirc Musar, univ.dipl.prav.,
pooblaščenka

